Motion

1976/77: 759

av herr Werner m. fl.
om höjt anslag till centrumbildningar och fria grupper inom kulturlivet

Då centrumbildningarna och de fria teater-, musik- och dansgrupperna mot slutet av 1960-talet startade sin verksamhet var de en del av den radikala rörelsen under samma tid. Inriktningen var och är antimonopolistisk, antiauktoritär, antielitistisk och antikommersiell.

Den första centrumbildningen, Författarcentrum, bildades på hösten 1967 av en liten grupp unga författare. De hade till sitt förfogande ett ytterst blygsamt engångsanslag från Författarsällskapet och från ett par välvilligt inställda bokförlag. Målsättningen var dels att bryta författarnas isolering, dels att nå nya publikkategorier: fackföreningar, skolungdomar, ungdomsgårdspublik, pensionärer samt intagna på olika typer av anstalter.

Initiativet lyckades, och Författarcentrum följdes av centrumbildningar på andra områden liksom av de fria grupperna. Den alternativa kulturen växte fram och hade framgång med sin målsättning: att kulturen inte skulle vara en angelägenhet enbart för en liten elit av kulturarbetare som ständigt möter samma lilla elitpublik.

Den uppsökande formen av kulturverksamhet är numera ett uppskattat och respekterat inslag i svenskt kulturliv. De amatörmässiga inslag som helt naturligt präglade verksamheten vid starten börjar mer och mer att försvinna. Besök av författare, enskilda eller i grupp, vid temadagar eller temaveckor i skolor över hela landet är sedan flera år ett återkommande inslag. Likaså når de fria teatergrupperna en allt större publik (de svarar f. n. för 30 % av det totala antalet teaterförställningar årligen, men får endast 3 % av de ekonomiska anslagen till teaterverksamheten) och får i många fall berömmande recensioner i pressen. Trubadurerna och de fria musikgrupperna har förnyat den svenska viskonsten och bildar ett värdefullt alternativ till den kommersiella musikkulturen. Trots att den uppsökande verksamheten ute i landet är själva basen för centrumbildningarnas och de fria gruppernas arbete utgör deras aktiviteter ett uppmärksammat inslag även i det s. k. etablerade kulturlivet i t. ex. Stockholm. Författarcentrums poesidagar i gamla riksdagshuset är ett årligen återkommande och välbesökt evenemang. Kägelbanan vid Mosebacke torg fungerar som forum för de fria grupperna från hela landet. Bruksteatern från Malmö har intimt samarbete med Dramatiska Institutet.

Den alternativa kulturens vitaliserande effekt består inte enbart i att man skapat nya distributionskanaler och nått nya målgrupper. Den består också till stor del i de demokratiska arbetsformer som tillämpas, särskilt inom

de fria teatergrupperna. Inom dessa tillämpas likalönsprincipen strikt. Man delar ansvaret för alla arbetsuppgifter: författarskap, regi, musik, skådespelarinsatser och det tunga fysiska arbetet som att t. ex. bygga scenbilden och montera ner den igen efter föreställningens slut. (De fria gruppernas dåliga ekonomi tillåter inte att man har anställda av typ chaufför eller scenarbetare.) Dessa demokratiska arbetsformer plus glädjen att nå kontakt med nya publikkategorier lockar de kvalificerade regissörer, skådespelare, tonsättare och författare från de etablerade teatrarna som föredrar den aktiverande gemenskapen, i vilken allas skapande resurser frigörs, framför välbetalda anställningar vid auktoritärt uppbyggda kulturinstitutioner.

De fria grupperna hälsar givetvis med tillfredsställelse anslagsökningen i årets statsverksproposition. Ökningen är dock otillräcklig, vilket framgår om man jämför den ekonomiska standarden för skådespelare vid stads- och regionteatrarna med den som medlemmar i de fria teatergrupperna har. Den förra kategorien uppbär en minimilön på 4 000 kr. per månad. En vanlig månadslön för medlemmar i de fria grupperna är 2 000 kr. Ett flertal grupper ligger dock under denna summa. Medlemmarna i Skånska Teatern i Landskrona som uppmärksammats för sina uppsättningar av bl. a. "Jeppe på berget" samt för sitt lyckade samarbete med arbetarrörelsen i sin hemstad tvingas leva på 1 300 kr. per månad (obs. före skatt!).

Det kärva ekonomiska läget för många fria grupper förorsakas ofta av vissa kommuners snålhet. Intresset och det ekonomiska stödet varierar oerhört från kommun till kommun. Lika uppskattat av radikala kulturarbetare som t. ex. Stockholm är, tack vare det intresse som visas från kulturnämndens, kulturkommittéernas och skolornas sida, lika beryktad är Malmö kommun med sin närmast kompakta oförståelse för den alternativa kulturen. Malmö kommunstyrelses vid ett flertal tillfällen dokumenterade kulturfientlighet är desto märkligare som det i de skånska städerna – Lund, Malmö, Landskrona – finns en rad av våra mest skickliga musik- och teatergrupper: musikteatergruppen Oktober, Hoola Bandola Band, Skånska Teatern, Proteusteatern, Garderobsteatern, Bruksteatern osv. Till följd av inte bara passivitet utan även aktivt motstånd från främst kommunstyrelsens i Malmö sida tvingas dessa grupper till långa och tröttsamma turnéer i Mellan- och Nordsverige med arbetsdagar ofta från kl. 6 på morgonen till kl. 10–11 på kvällen, något som givetvis inverkar menligt på arbetet med att höja kvaliteten på prestationerna. Allt detta motiverar en ytterligare ökning av det statliga stödet. Likaså är ambitiösa satsningar av typ Tältprojektet ytterligare ett argument för förbättrat ekonomiskt stöd. Bidrag bör enligt vår mening utgå till det nämnda projektet.

Löneläget för skådespelarna vid stads- och regionteatrarna beror på den s. k. 55-procentsregeln, dvs. att staten betalar 55 % av lönekostnaderna vid nämnda institutioner. Om staten iklädde sig samma förpliktelser gentemot de fria gruppernas medlemmar, skulle det innebära att anslaget uppgick till 25 milj. kr., inte till 9,1 milj. kr.

Vad beträffar den föreslagna anslagsökningen till centrumbildningarna måste den betecknas som klart otillfredsställande. Detta av två orsaker:

1. Det är orättvist att alternativa kulturinstitutioner, som utövar en så påtagligt vitaliserande effekt på det svenska kulturlivet ej skall få möjlighet att expandera.

2. Om centrumbildningarna inte får tillräckliga anslag, drabbas därigenom även de fria grupperna, eftersom deras verksamhet huvudsakligen administreras via centrumbildningarna. På så sätt omintetgörs den positiva effekten av anslagsökningen som går direkt till de fria grupperna.

Under hänvisning till ovanstående föreslås riksdagen besluta

1. att anslaget under *Utbildningsdepartementet B 4, centrumbildningar på teaterns, dansens, musikens, filmens, bildkonstens och litteraturens områden* höjes med 1 664 000 kr.,
2. att anslaget under *Utbildningsdepartementet B 15, Fria teater-, dans- och musikgrupper* höjes med 2 665 000 kr. och sammanlagt uppgår till 11 765 000 kr.

Stockholm den 24 januari 1977

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)
i Malmö

C.-H. HERMANSSON (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

BARBRO BACKBERGER (vpk)